

Bruksela, dnia 27.3.2024 r.
COM(2024) 144 final

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

Projekt dyplomu europejskiego

{SWD(2024) 74 final}

1. Wprowadzenie

Edukacja ma fundamentalne znaczenie dla przyszłości UE. Jest to podstawa samorealizacji, znalezienia zatrudnienia, osiągnięcia rezultatów oraz bycia aktywnym i odpowiedzialnym obywatelem. Szkoły wyższe¹ zapewniające wysokiej jakości edukację to brama do naszego europejskiego stylu życia. Obejmuje to promowanie wartości akademickich i doskonałości akademickiej oraz praktyk demokratycznych i praw podstawowych, a także wspieranie równości, różnorodności i włączenia społecznego.

Konkurencyjność i dobrobyt Europy zależą od tego, na ile obecne i przyszłe pokolenia będą potrafiły, dziś i w przyszłości, szybko i sprawnie przeprowadzić transformację ekologiczną i cyfrową, zrekompensować tendencje demograficzne i zapewnić Europie otwartą strategiczną autonomię w kluczowych obszarach. Edukacja ma również kluczowe znaczenie dla rozwoju gospodarczego i społecznego oraz dla odporności krajów, które chcą przystąpić do UE. **Musimy być gotowi stać na czele tej zmiany i kształtować przyszłość.**

W miarę jak największe wyzwania naszych czasów coraz bardziej się globalizują, a Europa potrzebuje silniejszej otwartej strategicznej autonomii, **edukacja transnarodowa** przestała być luksusem, a stała się koniecznością. Jest to warunek wyposażenia przyszłych pokoleń w kompetencje i umiejętności niezbędne, aby społeczeństwa europejskie mogły prosperować w coraz bardziej połączonym świecie.

UE konkuruje z innymi obszarami edukacji na świecie. Jej zdolność do przyciągania najbardziej wykwalifikowanych pracowników zależy częściowo od tego, jakie dyplomy mogą zaoferować instytucje szkolnictwa wyższego. Dlatego też wiele szkół wyższych w Europie stara się **łączyć swoje zasoby wiedzy fachowej i wzajemnie uzupełniać swoje mocne strony**, niedostępne w żadnej pojedynczej instytucji, aby **zapewnić swoim absolwentom i osobom uczącym się przez całe życie strategiczne umiejętności na przyszłość.**

Od czasu powstania w 2020 r. europejskiego obszaru edukacji poczyniono znaczne postępy. Współpraca transnarodowa jest siłą napędową reform ułatwiających i wspierających **pojawianie się innowacyjnych modeli, takich jak ruszające wkrótce 60 sojuszy europejskich szkół wyższych**², obejmujących około 500 instytucji szkolnictwa wyższego ze wszystkich części Europy, od stolic po obszary wiejskie. Są to działania pionierskie w całym sektorze szkolnictwa wyższego.

Transgraniczna współpraca uniwersytecka może się rozwijać na wiele różnych sposobów. Najambitniejszymi formami wspólnej oferty edukacyjnej różnych krajów są programy studiów prowadzących do uzyskania wspólnego dyplomu. Na drodze do takich dyplomów nadal stoją jednak poważne przeszkody prawne i administracyjne. Hamuje to **niezbędną transformację w europejskim sektorze szkolnictwa wyższego**. W przyjętej w 2022 r. **europejskiej strategii na rzecz szkół wyższych**³ nakreślono ambitne plany utworzenia europejskiego obszaru edukacji w szkolnictwie wyższym z zamiarem ustanowienia **dyplomu europejskiego**. Przedstawiony

¹ Termin „szkoły wyższe” dotyczy szeroko rozumianego sektora i obejmuje cały obszar szkolnictwa wyższego, a więc wszystkie rodzaje instytucji szkolnictwa wyższego, w tym uczelnie badawcze, kolegia uniwersyteckie, uczelnie nauk stosowanych, wyższe instytucje kształcenia i szkolenia zawodowego oraz wyższe szkoły artystyczne.

² [Inicjatywa „Uniwersytety Europejskie”](#).

³ [Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie Europejskiej strategii na rzecz szkół wyższych, 18 stycznia 2022 r., COM\(2022\) 16 final.](#)

w niniejszym komunikacie precyzyjny projekt dyplomu europejskiego wprowadza ten zamiar w życie.

Dyplom europejski, nowy rodzaj kwalifikacji, który ma zostać wprowadzony do przepisów krajowych, ułatwi uczelniom z różnych krajów sprawną współpracę i opracowywanie innowacyjnych wspólnych programów studiów prowadzących do uzyskania wspólnego dyplomu, **przy pełnym poszanowaniu ich autonomii instytucjonalnej oraz kompetencji państw członkowskich lub władz regionalnych.** Taki dyplom przyczyni się również do budowania **wspólnej tożsamości europejskiej i silniejszego europejskiego poczucia przynależności.**

Dyplom europejski będzie przyznawany na podstawie wspólnie uzgodnionych europejskich kryteriów odzwierciedlających znaczenie warunków uczenia się, zaangażowanie na rzecz wspólnych wartości i doskonałość ustaleń dotyczących współpracy między uczelniami. Zwiększy wzajemne zrozumienie potrzeb UE w zakresie wymogów akademickich i umiejętności, zgodnie z Europejską strategią na rzecz szkół wyższych. Może też skłonić do przeanalizowania i wyeliminowania rozbieżności, które obecnie ograniczają możliwości współpracy między europejskimi uczelniami.

Dyplom europejski zasadza się na **wspólnych wysiłkach, interdyscyplinarnych podejściach i międzynarodowych perspektywach,** co jeszcze bardziej podkreśla gotowość Europy do wspierania i rozwijania wysoko wykwalifikowanej, elastycznej i konkurencyjnej w skali światowej kadry europejskiej. Wspólne programy edukacyjne prowadzące do uzyskania dyplomu europejskiego mogą przyciągnąć studentów z całego świata i pomóc znaleźć wykwalifikowanych pracowników niezbędnych dla naszej gospodarki, co ma szczególne znaczenie w obszarach technologii krytycznych, niezwykle istotnych dla naszej konkurencyjności i suwerenności technologicznej. Dyplom europejski zwiększy również mobilność edukacyjną w UE, zaspokoi potrzeby regionów znajdujących się w pułapce niedoboru talentów⁴ oraz pomoże zaspokoić zapotrzebowanie na rynku pracy na absolwentów o proeuropejskim i proglobalistycznym nastawieniu.

Niniejszy komunikat, wraz z dwoma wnioskami dotyczącymi zaleceń Rady, jednym w sprawie europejskiego systemu zapewniania jakości i uznawalności w szkolnictwie wyższym, a drugim w sprawie atrakcyjnych i stabilnych karier w szkolnictwie wyższym, **stanowi duży krok w kierunku realizacji europejskiego obszaru edukacji.**

Wnioski dotyczące obu zaleceń Rady wykraczają co prawda poza ambicje związane z ustanowieniem dyplomu europejskiego oraz dotyczą wszystkich rodzajów instytucji szkolnictwa wyższego i świadczonych przez nie usług edukacyjnych, ale są one ściśle powiązane z niniejszym komunikatem. System zapewniania jakości i uznawania kwalifikacji jest podstawą budowania zaufania do wspólnych programów edukacyjnych. Wysoko wykwalifikowana i zmotywowana kadra akademicka ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia wysokiej jakości nauczania i badań naukowych na naszych uczelniach. Wspólne programy często nie są uznawane za podstawową działalność kadry akademickiej i w związku z tym mogą być dodatkowym obciążeniem, stąd potrzeba dodatkowego uznania i zachęt.

⁴ [Wykorzystanie potencjału talentów w regionach Europy](#)

2. Dyplom europejski: kluczowy element realizacji europejskiego obszaru edukacji oraz zwiększenia konkurencyjności i atrakcyjności Europy

Dyplom europejski odegra strategiczną rolę w realizacji **europejskiego obszaru edukacji**, wspólnej i sprzyjającej włączeniu społecznemu przestrzeni dla wysokiej jakości kształcenia i mobilności edukacyjnej dostępnej dla wszystkich, wykorzystującej ściśle powiązane systemy kształcenia i szkolenia. Poprawi on konkurencyjność i atrakcyjność unijnego sektora szkolnictwa wyższego, który może pochwalić się wieloletnim doświadczeniem w zakresie współpracy w ramach programów UE.

2.1. Większe szanse na zatrudnienie i bardziej odpowiednie umiejętności

Pracodawcy, w tym przedsiębiorstwa wielonarodowe i MŚP, poszukują osób o zróżnicowanych kompetencjach przekrojowych, takich jak inteligencja kulturowa, krytyczne myślenie, umiejętności rozwiązywania problemów, kreatywność i zdolność adaptacji. **Na podstawie dokumentu OECD „Perspektywy w zakresie umiejętności na 2023 r.” można założyć, że te właśnie kompetencje będą potrzebne do osiągnięcia celów UE w zakresie zielonej transformacji.** Takie zapotrzebowanie można by lepiej zaspokoić, gdyby instytucje szkolnictwa wyższego mogły lepiej wykształcić te umiejętności u większej liczby osób.

Dyplom europejski pomoże utworzyć więcej wspólnych programów studiów odzwierciedlających potrzeby gospodarki opartej na wiedzy. Absolwenci będą mieli większe szanse na zatrudnienie dzięki wspólnie uzgodnionym kryteriom europejskim, które zapewnią im zachowujące aktualność kompetencje i umiejętności szczególnie pożądate przez pracodawców.

Z badań i ankiet przedstawionych w towarzyszącym dokumencie roboczym służb Komisji wynika, że największy wpływ na karierę zawodową i doświadczenia międzykulturowe absolwentów wspólnych programów transnarodowych ma poprawa umiejętności przydatnych na rynku pracy (takich jak znajomość języków, krytyczne myślenie, umiejętności związane z konkretnym sektorem lub obszarem, komunikacja, analityczne myślenie i rozwiązywanie problemów) oraz poprawa zdolności osobistych i kompetencji międzykulturowych, np. takich jak otwartość na nowe wyzwania, tolerancja, zaufanie i większa świadomość swoich mocnych i słabych stron.

Takie połączenie kompetencji przekrojowych i umiejętności związanych z konkretnym sektorem **zwiększa szanse studentów na zatrudnienie w skali europejskiej. Dyplom europejski zwiększy atrakcyjność absolwentów dla przyszłych pracodawców. Będzie on synonimem wysokiej jakości programów studiów, których absolwenci będą osobami wysoko wykwalifikowanymi o pro-europejskim i pro-globalistycznym nastawieniu.**

W skrócie: dyplom europejski będzie wspierał tworzenie wspólnych programów studiów istotnych dla rynku pracy. Kluczowe kompetencje związane z dyplomem europejskim dadzą absolwentom na europejskim i światowym rynku pracy status cenionych specjalistów, których wyróżniają wysokie kwalifikacje oraz kombinacja umiejętności rozwiązywania problemów, zdolności adaptacji, wielojęzyczności, świadomości wielokulturowej i interdyscyplinarnej wiedzy specjalistycznej, doskonale odpowiadająca zmieniającym się potrzebom globalnego rynku pracy.

2.2. Ograniczenie formalności administracyjnych w celu zwiększenia przejrzystości i widoczności systemów szkolnictwa wyższego

Wiele szkół wyższych chcących zacieśnić współpracę transnarodową **zмага się z rozbieżnościami między przepisami różnych krajów**, co prowadzi do marnowania zasobów i odwraca uwagę od faktycznych zadań. Jeśli ułatwimy uczelniom zajmowanie się tymi zadaniami, będą one mogły skupić swoje cenne zasoby na pracy dydaktycznej i naukowej.

W badaniu Eurobarometr z 2018 r. 92 % szkół wyższych wskazało, że wyeliminowanie prawnych i administracyjnych utrudnień w nawiązywaniu międzynarodowych strategicznych partnerstw instytucjonalnych znacząco pobudziłoby współpracę transnarodową⁵.

Pomimo 25 lat współpracy w ramach międzyrządowego procesu bolońskiego oraz stworzenia szeregu narzędzi służących poprawie przejrzystości krajowych systemów szkolnictwa wyższego, zapewnianiu jakości ofert edukacyjnych i uznawaniu dyplomów, wiele wyzwań wciąż pozostaje aktualnych. Przeszkodą w osiąganiu postępów w europejskim obszarze szkolnictwa wyższego są różnice w poziomach wdrażania wspólnych ustaleń między poszczególnymi krajami i w ich obrębie. UE musi działać lepiej i szybciej, aby umożliwić europejskim uczelniom wyższym sprawną i skuteczną współpracę.

W niedawnym badaniu⁶ 92 % władz krajowych i regionalnych odpowiedziało, że dyplom europejski mógłby poprawić wdrażanie narzędzi bolońskich, 84 % uznało, że poprawiłby on renomę europejskiego szkolnictwa wyższego na świecie, a 88 % stwierdziło, że ułatwiłby on współpracę między organami krajowymi w zakresie polityki edukacyjnej.

Projekty eksperymentalne Erasmus+⁷ realizowane przez 140 instytucji szkolnictwa wyższego pokazują, że dyplom europejski może uprościć procedury i ograniczyć formalności administracyjne przy tworzeniu programów studiów prowadzących do wspólnego dyplomu, zapewniając wszystkim rodzajom szkół wyższych w Europie wyraźną i wspólną ścieżkę skutecznej współpracy.

W skrócie: dyplom europejski jest sposobem na uproszczenie procedur i ograniczenie formalności administracyjnych przy tworzeniu programów studiów prowadzących do wspólnego dyplomu, tak aby szkoły wyższe w Europie mogły skutecznie współpracować. To z kolei wpłynie na wzrost liczby wspólnych programów, z których skorzysta więcej studentów.

2.3. Siła napędowa współpracy strategicznej, globalnej konkurencyjności i atrakcyjności

Dyplom europejski przyspieszy i ułatwi nawiązywanie przez uczelnie **ściślejszej współpracy z partnerami**, co **poprawi ich wyniki i doskonałość pod względem globalnej atrakcyjności i konkurencyjności**.

Wskaźnik współpracy w szkolnictwie wyższym w rankingu U-Multirank⁸ pokazuje, że instytucje szkolnictwa wyższego, które współpracują z innymi instytucjami, przedsiębiorstwami, sektorami przemysłu, rządami, organami regionalnymi oraz podmiotami zagranicznymi, osiągają lepsze

⁵ [Badanie Eurobarometr z 2018 r.](#)

⁶ [Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Edukacji, Młodzieży, Sportu i Kultury, Burneikaitė, G., Pocius, D., Potapova, E. et al. „The road towards a possible joint European degree – Identifying opportunities and investigating the impact and feasibility of different approaches – Final report” \[„Potencjalna droga do wspólnego dyplomu europejskiego – analiza szans, skutków i wykonalności różnych podejść – sprawozdanie końcowe”\], Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2023 r.](#)

⁷ [Znak jakości „Wspólny Europejski Dyplom” i status prawny dla sojuszu europejskich szkół wyższych: 10 projektów Erasmus+ wprowadzi je w życie.](#)

⁸ [U-Multirank](#). Stosowane wskaźniki to partnerstwa strategiczne, międzynarodowe wspólne dyplomy, staże, międzynarodowe wspólne publikacje, wspólne publikacje z partnerami przemysłowymi, wspólne publikacje regionalne oraz wspólne patenty z sektorami przemysłu.

wyniki niż te, które mniej angażują się we współpracę. Ponieważ coraz więcej szkół wyższych traktuje współpracę priorytetowo, prowadzenie wspólnych projektów w ramach UE powinno być najłatwiejszym rozwiązaniem. Jak wynika z aktualnych informacji od niektórych uczelni, łatwiejsze może być tworzenie programów studiów prowadzących do wspólnego dyplomu z partnerami spoza UE.

Postęp technologiczny nieustająco przyspiesza i zaciera tradycyjne granice między kierunkami studiów i dyscyplinami naukowymi. Praca w różnych dziedzinach z zastosowaniem **podejścia interdyscyplinarnego** może zaowocować nowym zrozumieniem zagadnienia, przynieść nowe rozwiązania problemów dzisiejszego skomplikowanego świata i pomóc opanować nowe umiejętności. Jednym z kluczowych elementów dyplomu europejskiego byłoby czerpanie większych korzyści ze współpracy interdyscyplinarnej w oparciu o najbardziej innowacyjne podejście do uczenia się i badań naukowych we współczesnym szkolnictwie wyższym. Dyplom europejski oparty na takim podejściu zwiększyłby potencjał Europy do innowacji, a w dłuższej perspektywie jej konkurencyjność na świecie.

W skrócie: dyplom europejski zachęci do wprowadzania licznych kolejnych programów studiów prowadzących do wspólnego dyplomu, konkurencyjnych i atrakcyjnych w skali światowej, przeznaczonych zarówno dla obywateli europejskich, jak i obywateli państw trzecich, w tym krajów kandydujących do UE, które wniosą do Europy kompetencje i umiejętności potrzebne do rozwoju, innowacji i rozwoju.

3. Dyplom europejski: kluczowe parametry i wartość dodana

3.1. Co to jest dyplom europejski?

Dyplom europejski:

- **będzie wspólnym dyplomem na szczeblu krajowym, regionalnym lub instytucjonalnym, podobnie jak każdy inny dyplom**, przy pełnym poszanowaniu zasad pomocniczości, autonomii instytucjonalnej i wolności akademickiej,
- **będzie przyznawany na zasadzie dobrowolności przez współpracujące szkoły wyższe w całej UE**, jako potwierdzenie efektów uczenia się osiągniętych w ramach transnarodowych programów studiów,
- będzie oparty na **zestawie wspólnych kryteriów⁹ uzgodnionych na szczeblu europejskim** i stosowanych do programów studiów prowadzących do wspólnego dyplomu. Kryteria te będą odzwierciedlać wspólne podejście i konkretne potrzeby w zakresie wyposażenia europejskich pracowników w odpowiednie kompetencje i umiejętności w celu zwiększenia zdolności innowacyjnych Europy, zwłaszcza w obliczu dwojakiej transformacji, ekologicznej i cyfrowej. Kryterium inkluzywności będzie sprzyjać promowaniu dostępności i atrakcyjności dla studentów ze wszystkich środowisk, w tym osób o mniejszych szansach,

⁹ W 2022 r. z udziałem państw członkowskich i zainteresowanych stron opracowano zestaw kryteriów. W okresie od kwietnia 2023 r. do marca 2024 r. przetestowano je w sześciu pilotażowych projektach eksperymentalnych Erasmus+. W wyniku testów wprowadzono zmiany do kryteriów, których ostateczną listę opublikowano w załączniku 2 do wniosku dotyczącego zalecenia Rady w sprawie zapewniania jakości i uznawalności.

- będzie oparty na odpowiednich krajowych przepisach dotyczących szkolnictwa wyższego i **uwzględniony w krajowych ramach kwalifikacji**¹⁰, aby umożliwić instytucjom akredytowane i wydawanie takich dyplomów, wraz z innymi dyplomami krajowymi, na poziomie **licencjackim, magisterskim i doktoranckim**,
- **będzie wydawany w miarę możliwości w formacie cyfrowym**¹¹,
- będzie **automatycznie uznawany**¹² w całej UE.

3.2. *Jeden dyplom europejski, wiele korzyści*

Badania naukowe, 40 rund konsultacji z zainteresowanymi stronami, zaproszenie do zgłaszania uwag oraz wstępne ustalenia z trwających projektów eksperymentalnych Erasmus+ wykazały liczne korzyści i możliwości związane z wprowadzeniem dyplomu europejskiego.

Z ustaleń wynika znaczny entuzjazm uczelni w dążeniu do większego uproszczenia i lepszego partnerstwa strategicznego. Studenci apelują o większą dostępność wspólnych programów. Pracodawcy wyrażają żywe zainteresowanie łatwo widocznym i nieskomplikowanym instrumentem, który skutecznie wyposaża przyszłych pracowników w kompetencje wysoko cenione na rynku pracy.

Dyplom europejski przyniesie następujące pozytywne skutki:

Korzyści dla studentów:

Studenci będą w samym centrum projektu dyplomu europejskiego – będą mieli okazję dołączać do różnych wspólnot akademickich i pomagać budować bardziej zróżnicowany i wzajemnie połączony europejski obszar edukacji. W niedawnym badaniu¹³ 9 na 10 studentów wymieniło następujące główne potencjalne korzyści płynące z dyplomu europejskiego:

- więcej możliwości studiowania w kilku krajach europejskich dzięki automatycznemu uznawaniu punktów
- łatwiejsze oferowanie innowacyjnych wspólnych programów studiów i bezproblemowej integracji na nowym kampusie oraz
- nabywanie umiejętności i kompetencji zwiększających szanse na zatrudnienie na całym świecie.

Korzyści dla pracodawców i rynku pracy:

¹⁰ [Krajowe ramy kwalifikacji](#) oznaczają narzędzie służące do klasyfikowania kwalifikacji na wyszczególnione według przyjętego zestawu kryteriów poziomy osiągnięć w uczeniu się, które ma na celu integrację i koordynację krajowych podsystemów kwalifikacji oraz poprawę przejrzystości, dostępności, rozwoju i jakości kwalifikacji w odniesieniu do rynku pracy i społeczeństwa obywatelskiego.

¹¹ Format cyfrowy powinien być bezpieczny i kompatybilny z europejskim modelem dotyczącym uczenia się jako wielojęzyczny model danych w obszarze kształcenia.

¹² [Zalecenie Rady z dnia 26 listopada 2018 r. w sprawie propagowania automatycznego wzajemnego uznawania kwalifikacji uzyskanych w ramach kształcenia i szkolenia na poziomie wyższym i średnim II stopnia oraz efektów uczenia się osiągniętych w okresach nauki za granicą \(Dz.U. C 444 z 10.12.2018, s. 1\).](#)

¹³ [Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Edukacji, Młodzieży, Sportu i Kultury, Burneikaitė, G., Pocius, D., Potapova, E. et al. „The road towards a possible joint European degree – Identifying opportunities and investigating the impact and feasibility of different approaches – Final report” \[„Potencjalna droga do wspólnego dyplomu europejskiego – analiza szans, skutków i wykonalności różnych podejść – sprawozdanie końcowe”\], Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2023 r.](#)

Pracodawcy i przedsiębiorstwa bardzo doceniają koncepcję dyplomu europejskiego, który przełoży się na konkretny zestaw cenionych kompetencji przekrojowych. Z ich punktu widzenia dyplom europejski przyniesie:

- łatwiejszą, bardziej przejrzystą i jasną rekrutację dzięki większej łatwości zrozumienia i odczytania dyplomu europejskiego w porównaniu z kilkoma dyplomami z tego samego programu studiów
- większą atrakcyjność Europy jako miejsca docelowego dla uzdolnionych studentów pragnących nabyć umiejętności odpowiednie dla europejskiego rynku pracy oraz
- większe możliwości współpracy z uczelniami, np. w formie udziału w opracowywaniu programów nauczania.

Korzyści dla kadry akademickiej:

Dyplom europejski będzie kształtował nie tylko doświadczenie akademickie studentów, ale również warunki pracy kadry akademickiej i innych pracowników uczelni, i pomoże pracownikom naukowym w radzeniu sobie ze złożonością zglobalizowanych akademickich realiów. Analiza 1500 szkół wyższych przeprowadzona przez rejestr europejskiego szkolnictwa wyższego pokazuje, że umiędzynarodowienie kadry akademickiej jest nierównomierne w różnych instytucjach i krajach.

Z punktu widzenia kadry akademickiej dyplom europejski przyniesie:

- więcej okazji do mobilności umożliwiającej testowanie nowych metod pedagogicznych i atrakcyjnych doświadczeń dydaktycznych
- mniej przeszkód biurokratycznych, co umożliwi skupienie się na treści i jakości współpracy, a nie na kwestiach organizacyjnych oraz
- transfer wiedzy i doskonalenie umiejętności, co pomoże promować kulturę kształcenia ciągłego i rozwoju zawodowego przez współpracę transnarodową.

Korzyści dla szkół wyższych:

Uczelnie apelują o uproszczenie sposobów współpracy. Dyplom europejski, który zapewni elastyczność i utrzymanie standardów jakości ułatwiające stworzenie wspólnych i uproszczonych ram nowej współpracy, umożliwi szkołom wyższym:

- łączenie zasobów, aby zaoferować możliwości, których nie są w stanie zaoferować samodzielnie
- usunięcie zbędnych barier w tworzeniu programu studiów wyższych z kilkoma innymi uczelniami
- włączenie okresów nauki za granicą do programów nauczania oraz
- zapewnienie automatycznego uznawania tych kwalifikacji w całej UE.

Korzyści dla Unii Europejskiej i jej państw członkowskich:

Institucje szkolnictwa wyższego odgrywają zasadniczą rolę w budowaniu powiązań w Europie i ze światem oraz w promowaniu europejskich wartości i stylu życia na całym świecie. Umożliwienie tworzenia większej liczby programów studiów prowadzących do wspólnego dyplomu pomoże przyciągnąć i zatrzymać więcej wykwalifikowanych pracowników w Europie i w regionach europejskich będących w pułapce niedoboru talentów, a jednocześnie wesprze współpracę z uczelniami i systemami edukacyjnymi na całym świecie. Dyplom europejski:

- wzmocni poczucie tożsamości i przynależności europejskiej
- poprawi globalną konkurencyjność i renomę europejskich systemów szkolnictwa wyższego, umożliwiając im przygotowywanie bardziej konkurencyjnych wspólnych

ofert edukacyjnych i przyciąganie wykwalifikowanych pracowników z państw spoza UE

- zwiększy zrównoważoną mobilność studentów i wykwalifikowanych pracowników w UE i poza nią oraz
- będzie wspierał europejskiego ducha współpracy w europejskim obszarze edukacji.

4. Pokonywanie barier na drodze do dyplomu europejskiego

4.1. Duża liczba dowodów empirycznych

Nadal istnieje zbyt wiele przeszkód na drodze do płynnej i pogłębionej współpracy transnarodowej w europejskim obszarze edukacji, co opisano w następnej sekcji. Potwierdziły to trwające ponad trzy lata konsultacje z zainteresowanymi stronami z sektora szkolnictwa wyższego, zwłaszcza z uczelniami prowadzącymi pogłębioną współpracę transnarodową, jak sojusze europejskich szkół wyższych lub programy wspólnych studiów magisterskich Erasmus Mundus. Apelują one o znalezienie rozwiązań problemów, z którymi muszą się mierzyć.

Wiele z tych przeszkód zidentyfikowano już w kontekście zalecenia Rady z 2022 r. w sprawie tworzenia powiązań na rzecz skutecznej współpracy w szkolnictwie wyższym¹⁴. Wdrożenie tego zalecenia wymaga wznowienia wysiłków, a pojawiają się wciąż nowe przeszkody.

Podkreśla to potrzebę specjalnych ram w UE w formie dyplomu europejskiego umożliwiających przezwycięzenie przeszkód.

Program Erasmus+¹⁵ wspiera projekty eksperymentalne z udziałem ponad 140 szkół wyższych oraz 60 organów krajowych i regionalnych odpowiedzialnych za akredytację, zapewnianie jakości i regulację szkolnictwa wyższego ze wszystkich państw członkowskich i środowiska biznesu oraz przedstawicieli studentów. Wspólnie przeanalizowali oni ponad 1000 wspólnych programów i wykorzystali tę bogatą wiedzę i doświadczenie do zbadania koncepcji dyplomu europejskiego jako znaku jakości i jako dyplomu.

Dzięki wywiadom, ankietom przeprowadzonym z tysiącami studentów i pracowników uczelni, grupom dyskusyjnym, warsztatom i konsultacjom z projektów wyłoniła się oddolna refleksja nad wartością dodaną dyplomu europejskiego. Zastanawiano się również, jakie kryteria najlepiej pasowałyby do dyplomu europejskiego i wskazano główne przeszkody uniemożliwiające pełne wykorzystanie potencjału wspólnych programów. Przeszkody te można pogrupować w przedstawiony poniżej sposób.

4.2. Rozbieżne i skomplikowane przepisy, które okazały się problematyczne w projektach eksperymentalnych Erasmus+

Krajowe systemy kształcenia i szkolenia oraz regulujące je przepisy krajowe opracowywano w dużej mierze niezależnie, nie uwzględniając możliwości współpracy transnarodowej. Skutkiem

¹⁴ [Zalecenie Rady z dnia 5 kwietnia 2022 r. w sprawie tworzenia powiązań na rzecz skutecznej europejskiej współpracy w dziedzinie szkolnictwa wyższego \(Dz.U. C 160 z 13.4.2022, s. 1\).](#)

¹⁵ [Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2021/817 z dnia 20 maja 2021 r. ustanawiające „Erasmus+”: unijny program na rzecz kształcenia i szkolenia, młodzieży i sportu, Dz.U. L 189 z 28.5.2021, s. 1.](#)

są **rozbieżności uniemożliwiające szkołom wyższym** realizację wspólnych programów transnarodowych i wprowadzanie wspólnych dyplomów lub bardzo to utrudniające.

Tego rodzaju przeszkody obejmują między innymi:

- **szczegółowe przepisy krajowe dotyczące formy egzaminów końcowych, skali ocen i obciążenia pracą**, mające zastosowanie do wspólnych programów, uniemożliwiają szkołom wyższym oferowanie prawdziwie transnarodowych i zintegrowanych programów studiów prowadzących do wspólnego dyplomu i nakładają na studentów sztuczne dodatkowe wymogi,
- **ograniczenia wielojęzyczności w programach studiów prowadzących do wspólnego dyplomu**. Wraz z rosnącą mobilnością edukacyjną łatwiej byłoby realizować modele współpracy transnarodowej w ramach wspólnych programów, gdyby usunięto ograniczenia wielojęzyczności w interesie studentów, instytucji i rynku pracy,
- **nakazowe przepisy dotyczące fizycznej obecności** z narzuconymi minimalnymi lub maksymalnymi okresami. Pochodzą one z czasów sprzed integracji europejskiej i transformacji cyfrowej i negatywnie wpływają na mobilność studentów, ponieważ ograniczają potencjalne ułatwienia, jakie technologie cyfrowe mogą wnieść do transnarodowych możliwości uczenia się,
- **nieuznawanie kształcenia mieszanego/online** uniemożliwia pełne wykorzystanie potencjału narzędzi cyfrowych w edukacji, w tym doświadczeń z pandemii COVID-19. Szkoły wyższe, ich pracownicy i studenci muszą być w stanie w pełni korzystać z transformacji cyfrowej,
- **ograniczenia udziału pracowników dydaktycznych** z uczelni partnerskich mające zastosowanie do wspólnych programów transnarodowych sztucznie ograniczają dostęp uczelni do doświadczonych pracowników i pogarszają ich funkcjonowanie.

Przeszkody te są problemem dla **każdego partnerstwa transnarodowego**. Wiele z nich jest sprzecznych z ideą europejskiego obszaru edukacji, w którym osoby uczące się mogą swobodnie przemieszczać się i mają niezakłócony dostęp do wysokiej jakości szkolnictwa wyższego sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Przyznawanie i nadawanie stopni naukowych i dyplomów studentom również podlega restrykcyjnym przepisom, co komplikuje te procedury. Restrykcje dotyczą języków, dopuszczonych podpisów, formatów podpisu (cyfrowe lub fizyczne), zatwierdzonych logo oraz szczególnych wymagań w zakresie papieru (np. wymiary, grubość, wyznaczone miejsca drukowania). **Proces przyznania studentowi wspólnego dyplomu**, jeśli istnieje taka opcja, **może trwać lata**.

Wstępne wyniki projektów eksperymentalnych Erasmus+ wyraźnie pokazują, że dyplom europejski mógłby być sposobem na pokonanie tych przeszkód.

4.3. Nierównomierne i powolne wdrażanie narzędzi procesu bolońskiego

Międzyrządowy proces boloński, zainicjowany w 1999 r. poza ramami UE, ma na celu zapewnienie większej spójności systemów szkolnictwa wyższego w 49 krajach, w tym w 27 państwach UE. Ustanowiono w nim europejski obszar szkolnictwa wyższego, aby ułatwić mobilność studentów i pracowników akademickich oraz sprawić, aby szkolnictwo wyższe bardziej sprzyjało włączeniu społecznemu i było bardziej dostępne oraz bardziej atrakcyjne i konkurencyjne na całym świecie. Proces boloński jest kluczowym elementem budowania zaufania niezbędnego do powodzenia mobilności edukacyjnej, transgranicznej współpracy akademickiej oraz wzajemnego uznawania okresów studiów i kwalifikacji zdobytych za granicą.

Chociaż w procesie bolońskim podkreśla się znaczenie wspólnych dyplomów, postępy są powolne, częściowo ze względu na szeroki zasięg geograficzny procesu oraz różnorodność systemów, tradycji, kontekstów politycznych i gospodarczych, które on obejmuje. W rezultacie nie wszystkie państwa członkowskie wdrożyły niezbędne reformy, czego skutkiem jest nieskuteczna współpraca między 49 krajami.

Pomimo stworzenia europejskiego podejścia do zapewniania jakości wspólnych programów – ogólnoeuropejskiego instrumentu umożliwiającego jednorazową ocenę wspólnych programów – tylko kilka programów skorzystało z tego instrumentu w ciągu ostatnich 9 lat.

Niektóre instrumenty bolońskie, zwłaszcza w odniesieniu do zapewniania jakości i uznawalności, nie przyniosły jeszcze zamierzonych rezultatów. W ramach UE ustanowione mechanizmy podejmowania decyzji i wdrażania współpracy transnarodowej mogą jeszcze bardziej ułatwić budowanie europejskiego obszaru edukacji dzięki skutecznym rozwiązaniom umożliwiającym szkołom wyższym sprawną współpracę z wykorzystaniem zaufanych i wysoko cenionych stopni naukowych.

4.4. Konieczna jest dalsza poprawa systemów zapewniania jakości i uznawalności w szkolnictwie wyższym

Każdy program, bez względu na to czy prowadzi do wspólnego dyplomu czy nie, musi być akredytowany w solidnym procesie zapewniania jakości. Jest to ważne dla zapewnienia niezbędnego zaufania do jakości oferty edukacyjnej.

Wiele instytucji szkolnictwa wyższego w Europie sygnalizuje, że procesy zapewniania jakości programów transnarodowych są zbyt długie i kosztowne. Im więcej uczelni z różnych krajów jest zaangażowanych we wspólny program, tym bardziej złożony jest to proces. Bywa, że uzyskanie akredytacji trwa nawet 2 lata. Długotrwałe procedury nie pozwalają uczelniom dostosowywać się do zmieniających się realiów i szybko reagować na pojawiające się potrzeby polityczne, gospodarcze lub społeczne.

Uznawanie kwalifikacji i okresów nauki za granicą nie jest jeszcze automatyczne we wszystkich krajach, zwłaszcza tam, gdzie decyzje podejmowane są na poziomie instytucji szkolnictwa wyższego. Stanowi to znaczne utrudnienie dla absolwentów szkół wyższych i ogranicza ich możliwości swobodnego przemieszczania się w celach edukacyjnych i zawodowych.

Zapewnienie jakości ma oczywiście kluczowe znaczenie dla zaufania do systemu edukacji, jednak wiele rozbieżności jest przestarzałych i nieodpowiednich do zakładanych celów, co prowadzi do niepotrzebnej biurokracji.

4.5. Czynniki zniechęcające pracowników do angażowania się we współpracę transnarodową i wspólne dyplomy

Opracowanie wysokiej jakości programu studiów prowadzących do wspólnego dyplomu wymaga czasu i **wysiłku ze strony kadry akademickiej**. Pionierskie projekty ponadnarodowe wymagają wyspecjalizowanej kadry o szczególnych umiejętnościach, a ze względu na specyficzne problemy i przeszkody jest to zazwyczaj praca na pełen etat. Doświadczenie w zakresie programów transnarodowych dowodzi jednak, że istnieje ryzyko: osoby angażujące się we współpracę transnarodową ponoszą tego koszty, ponieważ ich praca nie zawsze spotyka się z uznaniem, na jakie zasługuje. Ponadto, aby utrzymać wysoką jakość transdyscyplinarnych programów pedagogicznych, kadra wymaga stałego rozwoju zawodowego.

W ankiecie na temat¹⁶ 66 % respondentów z sektora szkolnictwa wyższego przyznało, że współpraca transnarodowa jest częścią strategii instytucji, w której pracują, **ale tylko 39 % zgodziło się ze stwierdzeniem, że ścieżki kariery kadry akademickiej skutecznie umożliwiają i wspierają działania w zakresie współpracy transnarodowej oraz zachęcają do nich.** Podobne wyzwania wskazano w poprzednich ankietach, w tym „dodatkowe obciążenie pracą oprócz zwykłych działań” (80 % respondentów) oraz „zdobycie i utrzymanie zaangażowania kadry akademickiej” (72 %).

5. Jak pokonać te przeszkody – konkretne kroki w kierunku wprowadzenia dyplomu europejskiego

Dyplom europejski to szansa na sprawne przezwyciężenie tych przeszkód dzięki wprowadzeniu do krajowych systemów szkolnictwa wyższego w UE środków umożliwiających opracowywanie, ocenę i przyznawanie wspólnych dyplomów w oparciu o wspólnie uzgodnione kryteria europejskie wykraczające poza granice krajowe lub regionalne. Będzie to kompleksowe rozwiązanie pomagające usprawnić i pogłębić współpracę transnarodową w europejskim obszarze edukacji oraz zaradzić strategicznym niedoborom wykwalifikowanych pracowników w UE.

Oba wnioski dotyczące zaleceń Rady towarzyszące niniejszemu komunikatowi zapewnią również, że dyplom europejski będzie miał oparcie w dostosowanych do potrzeb systemach zapewniania jakości i uznawalności, a kadra akademicka zajmująca się tym projektem będzie miała atrakcyjne perspektywy kariery. Na każdym etapie powodzenie projektu będzie zależało od gotowości i zaangażowania państw członkowskich oraz, w stosownych przypadkach, rządów regionalnych.

5.1. Europa bazą talentów z myślą o innowacji i konkurencyjności

5.1.1. Określenie wspólnych europejskich kryteriów uzyskania dyplomu europejskiego

Institucje szkolnictwa wyższego będą mogły przyznawać dyplom europejski, jeżeli **właściwe, już istniejące struktury krajowe ocenią**, że wspólny program spełnia jasno **określone i wspólnie uzgodnione kryteria europejskie**. Kryteria te będą podstawą dyplomu europejskiego: określą, co jest jego celem, co gwarantuje ten dyplom i czym różni się od dyplomów przyznawanych w innych częściach świata.

Proponowane **kryteria europejskie określono w załączniku II** do wniosku dotyczącego zalecenia Rady w sprawie europejskiego systemu zapewniania jakości i uznawalności w szkolnictwie wyższym.

Proponowane kryteria dyplomu europejskiego:

- doskonałość transnarodowej organizacji programu i zarządzania nim: wspólne programy opierają się na procesie bolońskim, a narzędzia i standardy UE są wspólnie opracowywane i realizowane w oparciu o wspólne ustalenia w zakresie zapewniania jakości,
- znaczenie warunków uczenia się: wspólne programy koncentrują się na studentach – obejmują umiejętności istotne na rynku pracy, komponenty interdyscyplinarne, mobilność studentów oraz nabywanie umiejętności horyzontalnych i cyfrowych,
- przestrzeganie wartości europejskich: wspólne programy promują demokrację, wielojęzyczność, inkluzywność i zrównoważenie środowiskowe.

¹⁶ Zob. wyniki w towarzyszącym dokumencie roboczym służb Komisji SWD(2024) 74.

Mają one na celu wspieranie rozwoju większej liczby wspólnych programów zgodnie z wizją określoną w europejskiej strategii na rzecz szkół wyższych, przede wszystkim jeśli chodzi o umożliwienie studentom rozwoju kreatywności, nauki krytycznego myślenia i rozwiązywania problemów, budowania aktywnej i odpowiedzialnej postawy obywatelskiej oraz zaangażowania w zmienianie ich społeczności, aby mieć pozytywny wpływ na społeczeństwo, w którym żyją.

Dzięki ustanowieniu **wysokich standardów** kryteria europejskie będą podstawą doskonałej współpracy transnarodowej między instytucjami: zapewnią transnarodowe warunki uczenia się, nauczanie i uczenie się skoncentrowane na studentach (obejmujące podejście interdyscyplinarne, mobilność i zorientowanie na studentów), uwzględnianie potrzeb rynku pracy i potrzeb społecznych (współpraca z przedsiębiorstwami, sektorem publicznym i społeczeństwem obywatelskim, zapewnianie umiejętności przekrojowych, ekologicznych i cyfrowych) oraz poszanowanie wspólnych wartości (wielojęzyczność, inkluzywność, wartości demokratyczne). Ponieważ nie ma uniwersalnych rozwiązań, kryteria europejskie są wystarczająco elastyczne, aby dyplom europejski był **dostępny dla wszystkich rodzajów szkół wyższych, wszystkich dziedzin i dyscyplin** oraz **na wszystkich szczeblach**, z poszanowaniem różnorodności tradycji i systemów akademickich.

Proponowane kryteria europejskie **opierają się na wykorzystaniu istniejących narzędzi** opracowanych w UE i procesie bolońskim oraz gwarantują, że dyplom europejski spełnia najwyższe standardy współpracy w dziedzinie szkolnictwa wyższego. Są to ramy współpracy, które pomogą uczelniom wspólnie rozwiązać problem strategicznych niedoborów wykwalifikowanych pracowników na europejskim rynku pracy. Respektują zasadę **pomocniczości, autonomię instytucjonalną i wolność akademicka**.

Z uwagi na zróżnicowany pod względem historii i tradycji krajobraz szkolnictwa wyższego w Europie, osiągnięcie porozumienia co do istoty dyplomu europejskiego wymaga wspólnej refleksji i zbiorowego wysiłku.

Proces refleksji rozpoczął się tuż po przyjęciu w kwietniu 2022 r. konkluzji Rady w sprawie europejskiej strategii na rzecz wzmocnienia pozycji instytucji szkolnictwa wyższego z myślą o przyszłości Europy¹⁷. Wstępny projekt kryteriów opracowano wspólnie z władzami krajowymi i regionalnymi, instytucjami szkolnictwa wyższego, agencjami ds. akredytacji i zapewniania jakości, organizacjami studenckimi oraz przedstawicielami sektora publicznego i prywatnego.

Następnie zostały one **przetestowane** w sześciu projektach eksperymentalnych Erasmus+. W testach wzięło udział ponad **140 instytucji szkolnictwa wyższego we wszystkich państwach członkowskich**, 60 organów krajowych i regionalnych, w tym **17 ministerstw i 20 krajowych agencji ds. zapewniania jakości, organizacji studenckich oraz partnerów gospodarczych i społecznych**. Po przeprowadzeniu **projektów pilotażowych** pojawiły się **propozycje zmian kryteriów**. Zmiany te uwzględniono w zaproponowanych **kryteriach europejskich określonych w załączniku II** do wniosku dotyczącego zalecenia Rady w sprawie europejskiego systemu zapewniania jakości i uznawalności w szkolnictwie wyższym.

Kolejnym krokiem będzie **kontynuowanie prac nad tym wnioskiem przez Radę UE**.

Przetestowane kryteria będą podstawą szczegółowych dyskusji z państwami członkowskimi, sektorem szkolnictwa wyższego, partnerami gospodarczymi i społecznymi, aby móc przejść do

¹⁷ [Konkluzje Rady w sprawie europejskiej strategii na rzecz wzmocnienia pozycji instytucji szkolnictwa wyższego z myślą o przyszłości Europy \(Dz.U. C 167 z 21.4.2022, s. 9\)](#).

kolejnego etapu tworzenia dyplomu europejskiego i opracowania dalszych wytycznych dotyczących jego wprowadzania.

Działania:

Komisja zwraca się do Rady UE o **kontynuowanie prac nad wnioskiem dotyczącym zalecenia Rady w sprawie europejskiego systemu zapewniania jakości i uznawalności w szkolnictwie wyższym**, w tym załącznikiem II, w którym określono **europejskie kryteria dyplomu europejskiego**.

Komisja będzie wspierać rozmowy z państwami członkowskimi, sektorem szkolnictwa wyższego, partnerami gospodarczymi i społecznymi, aby przejść do kolejnego etapu tworzenia dyplomu europejskiego i uczestniczyć w procesie współpracy z państwami członkowskimi i zainteresowanymi stronami dotyczącym jego wprowadzania.

5.1.2. Państwa członkowskie wybierają sposób wejścia na drogę do dyplomu europejskiego

Biorąc pod uwagę zróżnicowane pozycje startowe, stanowiska i tradycje poszczególnych państw członkowskich, dyplom europejski nie zostanie wprowadzony z dnia na dzień. Nie można tego również osiągnąć, stosując podejście uniwersalne.

W niniejszym komunikacie zaprezentowano podejście stopniowe oraz maksymalny poziom aspiracji dla tych państw członkowskich, które zdecydują się wejść na drogę do dyplomu europejskiego. Podejście to uwzględnia różnorodność państw członkowskich i ich instytucji szkolnictwa wyższego oraz pozwala im wprowadzać dyplom europejski we własnym tempie. Państwa członkowskie będą mogły zmierzać krok po kroku w stronę wspólnie określonego celu jedną z dwóch ścieżek: **ścieżką dyplomu europejskiego** i **ścieżką przygotowawczego europejskiego znaku jakości poświadczającego spełnienie kryteriów europejskich**.

Każde konsorcjum instytucji szkolnictwa wyższego będzie mogło, zgodnie z własnym życzeniem, wybrać odpowiedni punkt wyjścia i z czasem wejść na drogę większej integracji.

Na drogę do dyplomu europejskiego można będzie wejść na dwa sposoby:

Ścieżka przygotowawczego europejskiego znaku jakości

Programy studiów prowadzących do wspólnego dyplomu spełniające kryteria europejskie mogą otrzymać europejski znak jakości od właściwych organów odpowiedzialnych za akredytację lub zapewnianie jakości programów szkolnictwa wyższego (samoakredytujące uczelnie, agencje akredytacyjne, agencje ds. zapewniania jakości). Taki **znak będzie silną marką**, nie rozwiąże jednak przeszkód napotykanym przez szkoły wyższe przy opracowywaniu i prowadzeniu programów studiów prowadzących do wspólnego dyplomu. Ścieżka ta będzie dostępna dla szkół wyższych po przyjęciu proponowanych kryteriów europejskich i opracowaniu wytycznych dotyczących ich wdrażania.

Ścieżka dyplomu europejskiego

Dyplom będzie przyznawany wspólnie przez kilka szkół wyższych z różnych krajów (np. sojusz europejskich szkół wyższych). Dyplom europejski zostanie ujęty w **ustawodawstwie krajowym jako nowy rodzaj kwalifikacji**. Będzie to znacznym uproszczeniem dla szkół wyższych i studentów i zlikwiduje rozbieżności między przepisami różnych państw, a także

zapewni uczelniom w UE wspólne i jasne ramy tworzenia programów studiów prowadzących do wspólnego dyplomu. Podobnie jak w przypadku każdego dyplomu, dyplom europejski będzie akredytowany zgodnie z krajowymi przepisami i ramami kwalifikacji przez właściwe organy na szczeblu instytucjonalnym, regionalnym lub krajowym.

Dyplom europejski będzie również mógł przyznawać podmiot prawny utworzony przez kilka szkół wyższych z różnych krajów (np. sojusz europejskich szkół wyższych posiadający status prawny). Niektóre sojusze szkół wyższych już utworzyły takie podmioty prawne i analizują możliwości wykorzystania istniejących europejskich narzędzi prawnych, takich jak europejskie ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT). Będzie to prawdopodobnie najprostszą i najbardziej skuteczną ścieżką dla uczelni pod względem kosztów i wymaganych zasobów.

5.1.3. Dostosowane do potrzeb systemu zapewniania jakości

Systemy zapewniania jakości są niezbędnym warunkiem odpowiedzialności i poprawy wyników szkół wyższych. Są one podstawą zaufania do jakości zapewnianego studentom wykształcenia. W przypadku dyplomu europejskiego, bardziej niż w przypadku innych dyplomów, wzajemne zaufanie i wiarygodne systemy zapewniania jakości będą niezwykle istotne. Dlatego też opracowanie dostosowanych do potrzeb systemów zapewniania jakości jest warunkiem wstępnym przyznawania dyplomu europejskiego. Istnienie takich systemów będzie również korzystne dla wszystkich innych programów, w tym programów prowadzących do uzyskania mikropoświadczeń, oraz dla procedur automatycznego uznawania kwalifikacji. W tym celu państwa członkowskie będą musiały:

- stworzyć silniejsze, skuteczniejsze i prostsze **procesy zapewniania jakości** dla wszystkich rodzajów programów,
- **ustanowić nowe europejskie ramy** zewnętrznego, wieloinstytucjonalnego podejścia do zapewniania jakości, które umożliwią stabilnym sojuszom instytucji szkolnictwa wyższego samoakredytację ich programów studiów prowadzących do wspólnego dyplomu i wspólnych mikropoświadczeń w oparciu o wyniki projektów Erasmus+ QA-FIT¹⁸ i IMINQA¹⁹, oraz
- stosować odpowiednie procesy zapewniania jakości, aby wspierać instytucje szkolnictwa wyższego we wdrażaniu **automatycznego uznawania kwalifikacji i okresów nauki za granicą**.

Działania: Wraz z niniejszym komunikatem Komisja przedstawia wniosek dotyczący **zalecenia Rady w sprawie europejskiego systemu zapewniania jakości i uznawalności w szkolnictwie wyższym**. Komisja zwraca się do Rady UE, by kontynuowała prace nad wnioskiem i planami wspierania jego przyszłego wdrożenia za pomocą ukierunkowanych działań wymienionych w pkt 5.2.4.

5.1.4. Bardziej atrakcyjne kariery w szkolnictwie wyższym

W globalnej gospodarce opartej na wiedzy przyszłość Europy kształtować będą wyniki jej systemów edukacji oraz jej konkurencyjność w globalnym wyścigu o talenty. Realizacja tej ambitnej wizji dyplomu europejskiego będzie uzależniona od doskonałej kadry akademickiej uczącej studentów i wykształcającej w nich odpowiednie umiejętności. Nie zbudujemy doskonałych programów transnarodowych bez zachęt skłaniających wybitne jednostki do

¹⁸ [Zapewnienie jakości „Fit for the Future” \(QA-FIT\)](#).

¹⁹ [Wdrażanie i innowacje w zapewnianiu jakości przez wzajemne uczenie się \(IMINQA\)](#).

zaangażowania się w to przedsięwzięcie. Dlatego też uatrakcyjnienie kariery akademickiej w szkolnictwie wyższym jest kluczowym czynnikiem umożliwiającym wprowadzenie dyplomu europejskiego. W tym celu państwa członkowskie będą musiały:

- lepiej promować, uznawać i doceniać pracę kadry akademickiej zaangażowanej w głęboką współpracę transnarodową, np. opracowywanie programów studiów prowadzących do wspólnego dyplomu,
- lepiej promować, uznawać i doceniać różne role i zadania akademickie, w tym innowacyjne i skuteczne nauczanie oraz
- promować konkurencyjne, bezpieczne, sprawiedliwe i niedyskryminacyjne warunki pracy w celu przyciągania i zatrzymywania pracowników.

Działania: Wraz z niniejszym komunikatem Komisja przedstawia wniosek dotyczący **zalecenia Rady w sprawie atrakcyjnych i stabilnych karier w szkolnictwie wyższym**, które stanowi uzupełnienie zalecenia Rady w sprawie europejskich ram mających na celu przyciąganie i zatrzymywanie talentów w obszarze badań naukowych, innowacji i przedsiębiorczości w Europie²⁰. **Komisja zwraca się do Rady UE, by kontynuowała prace nad wnioskiem i planami wspierania jego przyszłego wdrożenia** za pomocą ukierunkowanych działań wymienionych w pkt 5.2.5.

5.2. Komisja będzie służyć pomocą i wsparciem

Niniejszy komunikat, oparty na znaczącej bazie danych empirycznych, ma na celu przedstawienie możliwych sposobów urzeczywistnienia dyplomu europejskiego. Ma on również stanowić przyczynek do **otwartej dyskusji z państwami członkowskimi**, zainteresowanymi stronami z sektora szkolnictwa wyższego oraz partnerami gospodarczymi i społecznymi na temat dalszych kroków. Komisja będzie służyć państwom członkowskim pomocą i wsparciem w następujących działaniach.

5.2.1. Wspieranie dialogu na temat wyników i zaleceń wynikających z projektów eksperymentalnych Erasmus+ dotyczących znaku jakości dyplomu europejskiego i statusu prawnego sojuszy instytucji szkolnictwa wyższego

Jesienią 2024 r. **Komisja** opublikuje **sprawozdanie** na temat ostatecznych wyników projektów eksperymentalnych Erasmus+.

Następnie w 2025 r. planuje ona utworzenie „**laboratorium strategii dyplomu europejskiego**”. W celu przyspieszenia działań i wszelkich niezbędnych reform krajowych oraz opracowania wytycznych i planów działania zorganizowanych zostanie wiele specjalnych szczegółowych dyskusji i merytorycznych sesji z udziałem ekspertów z państw członkowskich, instytucji szkolnictwa wyższego, agencji ds. zapewniania jakości/akredytacji, przedstawicieli studentów oraz partnerów gospodarczych i społecznych. Ich celem będzie wspieranie wzajemnego uczenia się i opracowanie wskazówek dotyczących działań w kierunku dyplomu europejskiego.

Działanie: Komisja planuje promować współpracę z wykorzystaniem **laboratorium strategii dyplomu europejskiego** wspieranego przez Erasmus+. Laboratorium ma zostać utworzone

²⁰ [Zalecenie Rady z dnia 18 grudnia 2023 r. w sprawie europejskich ram mających na celu przyciąganie i zatrzymywanie talentów w obszarze badań naukowych, innowacji i przedsiębiorczości w Europie \(Dz.U. C, C/2023/1640, 29.12.2023\).](#)

w 2025 r., aby zaangażować państwa członkowskie i szerszą społeczność szkolnictwa wyższego w opracowanie i wdrożenie wytycznych dotyczących europejskiego dyplomu.

5.2.2. Europejskie zachęty do finansowania

Program Erasmus+ będzie nadal oferował wsparcie na rzecz sojuszy europejskich szkół wyższych, wspólnych studiów magisterskich Erasmus Mundus, wspólnych studiów doktoranckich „Maria Skłodowska-Curie” (MSCA) oraz programów Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii (EIT), pionierów we wdrażaniu dyplomów europejskich. Erasmus+ będzie także wspierał opracowywanie i wdrażanie dyplomów europejskich przez **specjalne wsparcie**, korzystając z pozytywnych doświadczeń w zakresie opracowywania studiów Erasmus Mundus.

W 2025 r. Komisja planuje uruchomienie w ramach programu Erasmus+ „**projektów wspierających wprowadzanie dyplomu europejskiego**” jako części przyszłościowego działania dotyczącego projektów współpracy. Projekty te mają zapewnić **zachęty finansowe** dla państw członkowskich oraz ich agencji ds. akredytacji i zapewniania jakości, szkół wyższych, studentów, partnerów gospodarczych i społecznych, do angażowania się w działania prowadzące do utworzenia dyplomu europejskiego.

Instrument Wsparcia Technicznego²¹ może również zapewniać techniczną wiedzę specjalistyczną, wskazówki i wsparcie służące opracowaniu i wdrożeniu koniecznych reform w celu poprawy ram prawnych i administracyjnych, ułatwienia współpracy między uczelniami, ośrodkami badawczymi i przedsiębiorstwami, poprawy mechanizmów zapewniania jakości i atrakcyjności kariery w szkolnictwie wyższym.

Działania:

Od 2025 r. Komisja planuje **udostępniać europejskie zachęty do finansowania** za pośrednictwem programów takich jak Erasmus+, aby wspierać dyplomy europejskie. Komisja planuje również uruchomić **projekty wspierające wprowadzanie dyplomu europejskiego**, aby zachęcić wszystkie podmioty do angażowania się w działania.

Komisja zachęca uczelnie i społeczność szkolnictwa wyższego do jak najlepszego wykorzystania **możliwości finansowania unijnego**, takich jak programy Erasmus+ lub „Cyfrowa Europa”, przeznaczone na wspieranie szkół wyższych i kadry w opracowywaniu i oferowaniu dyplomów europejskich w pełnej współpracy z władzami krajowymi i regionalnymi oraz partnerami gospodarczymi i społecznymi.

5.2.3. Wspieranie i przyspieszenie wdrażania zalecenia Rady w sprawie tworzenia powiązań na rzecz skutecznej współpracy w szkolnictwie wyższym

Pełne wdrożenie zalecenia Rady w sprawie tworzenia powiązań na rzecz skutecznej współpracy w szkolnictwie wyższym, przyjętego w kwietniu 2022 r., znacznie ułatwiłoby proces wprowadzania dyplomu europejskiego. **Sprawozdanie** z jego wdrażania, które ma zostać opublikowane do połowy 2024 r. i którego streszczenie znajduje się w załączonym dokumencie roboczym służb Komisji, pokazuje różnorodność europejskiego szkolnictwa wyższego pod względem środków umożliwiających pogłębioną współpracę transnarodową i ujawnia nierównomierne postępy w tej dziedzinie. Niektóre państwa członkowskie wdrażają zasady

²¹ [Instrument Wsparcia Technicznego](#).

zawarte w zaleceniu i rozpoczęły już przeprowadzanie reform, podczas gdy postępy w innych państwach są wolniejsze.

Na podstawie wyników sprawozdania Komisja proponuje organizowanie począwszy od jesieni 2024 r. **serii działań w zakresie wzajemnego uczenia się** z udziałem państw członkowskich, aby pogłębić dyskusję na temat eliminowania przeszkód administracyjnych w celu przyspieszenia postępów we wdrażaniu zalecenia.

Działania:

Komisja będzie wspierać wdrażanie zaleceń Rady, w tym zalecenia w sprawie **tworzenia powiązań na rzecz skutecznej współpracy w szkolnictwie wyższym**. Począwszy od jesieni 2024 r. można będzie organizować działania w zakresie wzajemnego uczenia się, aby wyeliminować pozostałe przeszkody.

Komisja zwraca się do państw członkowskich o uwzględnianie **obecných i przyszłych zaleceń Rady w dziedzinie szkolnictwa wyższego** w kontekście dalszego usuwania przeszkód we współpracy transnarodowej i torowania drogi do dyplomu europejskiego.

5.2.4. Wspieranie wdrażania przyszłego zalecenia Rady w sprawie zapewniania jakości i uznawalności

Urzeczywistnienie idei dyplomu europejskiego wymaga zastosowania dobrowolnego podejścia, które umożliwi wejście na tę ścieżkę wszystkim systemom szkolnictwa wyższego, niezależnie od ich punktu wyjścia. Wymaga to również aktywnego zaangażowania studentów i kierownictwa szkół wyższych w celu stworzenia środowiska wspierającego uczelnie we wprowadzaniu dyplomów europejskich, tak aby były one ukierunkowane na studentów, oparte na strategii i zgodne z najlepszymi praktykami europejskiego obszaru edukacji. We wniosku dotyczącym zalecenia Rady w sprawie europejskiego systemu zapewniania jakości i uznawalności w szkolnictwie wyższym Komisja proponuje:

- utworzenie **laboratorium strategii dyplomu europejskiego**: oprócz opracowania wskazówek i konkretnych planów działania dotyczących wprowadzania dyplomu europejskiego (zob. sekcja 5.2.1) laboratorium opracuje również wytyczne dotyczące wdrażania międzyinstytucjonalnych ram zapewniania jakości sojuszy instytucji szkolnictwa wyższego,
- organizowanie przez Komisję co roku „**forum dyplomu europejskiego**” we współpracy z prezydencją Rady, aby umożliwić wszystkim zainteresowanym stronom spotkanie i podsumowanie ogólnych postępów na drodze do stworzenia dyplomu europejskiego, również dzięki laboratorium strategii dyplomu europejskiego. W forum będą brać udział przedstawiciele wysokiego szczebla z państw członkowskich i regionów, najbardziej reprezentatywne organizacje podmiotów zajmujących się zapewnianiem jakości (np. ENQA, EQAR), sieć krajowych ośrodków ds. uznawalności akademickiej i informacji (NARIC), podmioty zajmujące się krajowymi ramami kwalifikacji, partnerzy społeczni w obszarze edukacji oraz przedstawiciele partnerów gospodarczych i społecznych,
- dalszy rozwój **bazy danych wyników zewnętrznego zapewniania jakości (DEQAR)**²², aby była łatwiejsza w użytkowaniu i bezpośrednio powiązana z automatycznym uznawaniem kwalifikacji,

²² DEQAR jest bazą danych wyników zewnętrznego zapewniania jakości dla agencji ds. zapewniania jakości wymienionych w europejskim rejestrze zapewniania jakości w szkolnictwie wyższym (EQAR). Wszystkie agencje zarejestrowane w rejestrze

- dalsze wspieranie wdrażania **europejskiego systemu monitorowania losów absolwentów**²³ w celu poprawy jakości i adekwatności szkolnictwa wyższego dzięki informacjom zwrotnym na temat losów absolwentów, a także poprawę porównywania i benchmarkingu między różnymi państwami i instytucjami.

Działania:

W 2025 r. Komisja planuje zorganizowanie **forum dyplomu europejskiego** w celu monitorowania postępów we wprowadzaniu dyplomu europejskiego.

Komisja planuje dalsze wspieranie rozwoju **europejskiego systemu monitorowania losów absolwentów**.

Komisja zachęca państwa członkowskie, uczelnie, sektor szkolnictwa wyższego, partnerów gospodarczych i społecznych do **wspólnego opracowania wytycznych dotyczących wdrażania dyplomu europejskiego oraz planów działania** przez uczestnictwo w forum dyplomu europejskiego i aktywny udział w pracach przyszłego laboratorium strategii dyplomu europejskiego. Komisja zachęca również wszystkie te podmioty do wykorzystania tej okazji do **zaangażowania się w aktywną współpracę i do zaoferowania studentom prawdziwie transnarodowych warunków uczenia się**, które uczynią z nich wykwalifikowanych pracowników gotowych do podejmowania wyzwań w skali europejskiej i globalnej.

5.2.5. Wspieranie wdrażania zalecenia Rady w sprawie atrakcyjnych i stabilnych karier w szkolnictwie wyższym

Skuteczna i innowacyjna współpraca transnarodowa w szkolnictwie wyższym wymaga zaangażowania w ten proces wysokiej jakości kadry akademickiej, która może brać udział w pogłębionych, długoterminowych partnerstwach ze swoimi odpowiednikami z innych instytucji. We wniosku dotyczącym zalecenia Rady w sprawie atrakcyjnych i stabilnych karier w szkolnictwie wyższym Komisja proponuje:

- przygotowanie **wytycznych** dotyczących dobrych praktyk w zakresie ścieżek kariery i polityki kadrowej w szkolnictwie wyższym, a także ram kompetencji kadry akademickiej w oparciu o istniejące odpowiednie ramy kompetencji na szczeblu Unii, takie jak europejskie ramy kompetencji dla naukowców,
- wspieranie organizacji specjalnych dialogów społecznych,
- **monitorowanie** kluczowych elementów zalecenia za pośrednictwem **Europejskiego Centrum Monitorowania Sektora Szkolnictwa Wyższego**²⁴,
- wspieranie **synergii** z zaleceniem Rady w sprawie europejskich ram mających na celu przyciąganie i zatrzymywanie talentów w obszarze badań naukowych, innowacji i przedsiębiorczości w Europie, opracowanych w kontekście europejskiej przestrzeni badawczej i mających zastosowanie do karier naukowych we wszystkich sektorach, w tym w środowisku akademickim,
- ułatwianie **wzajemnego uczenia się** wśród państw członkowskich, instytucji szkolnictwa wyższego, specjalistów zajmujących się Erasmus Mundus i sojuszy europejskich szkół

EQAR mogą publikować swoje sprawozdania w bazie danych. Korzystanie z bazy DEQAR jest dobrowolne (<https://www.eqar.eu/qa-results/search/>).

²³ Zalecenie Rady z dnia 20 listopada 2017 r. dotyczące monitorowania losów absolwentów, Dz.U. C 423 z 9.12.2017, s. 1.

²⁴ Roczny program prac „Erasmus+ na 2024 r.”: unijny program na rzecz kształcenia i szkolenia, młodzieży i sportu C(2023)6157 z dnia 18 września 2023 r.

wyższych w zakresie odpowiedniego uznawania pracy kadry akademickiej zaangażowanej we współpracę transnarodową i nauczanie, stabilne perspektywy kariery oraz środki zarządzania talentami ukierunkowane na pracowników zaangażowanych w koordynację i rozwój stabilnych sojuszy, takich jak sojusze europejskich szkół wyższych.

Działanie: Komisja planuje wspierać wdrażanie **zalecenia Rady w sprawie atrakcyjnych i stabilnych karier** w szkolnictwie wyższym w drodze wsparcia, wzajemnego uczenia się i monitorowania.

5.2.6. Synergie z innymi powiązаныmi działaniami

Komisja zobowiązała się do zapewnienia synergii z innymi odpowiednimi działaniami i strategiami, aby wspierać sprawną i skuteczną drogę do dyplomu europejskiego. W tym celu planuje się:

- kontynuować wspieranie wdrażania instrumentów procesu bolońskiego oraz sieci ośrodków ds. uznawalności akademickiej i informacji (NARIC) z pomocą „zespołów wspierających przyspieszenie”, finansowanych z programu Erasmus+, w celu zapewnienia szybszych postępów w automatycznym uznawaniu kwalifikacji,
- kontynuować promowanie możliwości korzystania z programów nauczania, treści i materiałów opracowanych przez europejskie akademie przemysłu neutralnego emisyjnie podczas opracowywania programów studiów prowadzących do wspólnych dyplomów i mających zaradzić niedoborom wykwalifikowanych pracowników w sektorach zielonej transformacji i technologii neutralnych emisyjnie,
- badać synergie i powiązania między **dyrektywą określającą unijne ramy uznawania kwalifikacji zapewniających dostęp do zawodów regulowanych**²⁵ a dyplomem europejskim oraz
- zapewnić spójność i synergię między dyplomem europejskim a dalszymi pracami nad **europejskimi ramami kwalifikacji**²⁶, **wielojęzyczną platformą Europass**²⁷, **europejskimi poświadczeniami cyfrowymi w dziedzinie uczenia się**²⁸ oraz europejską klasyfikacją umiejętności i zawodów (ESCO)²⁹.

Działania:

Komisja będzie nadal wspierać wdrażanie **instrumentów procesu bolońskiego** w drodze zaproszenia do składania wniosków dotyczących europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego w ramach programu Erasmus+ na 2024 r.

Komisja planuje zbadać powiązania między dyplomem europejskim a **dyrektywą** w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych oraz zapewnić spójność z **europejskimi ramami**

²⁵ [Dyrektywa 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych](#) (Dz.U. L 255 z 30.9.2005, s. 22).

²⁶ [Zalecenie Rady z dnia 22 maja 2017 r. w sprawie europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie](#) (Dz.U. C 189 z 15.6.2017, s. 15).

²⁷ [Europass](#).

²⁸ [Europejskie poświadczenia cyfrowe w dziedzinie uczenia się](#).

²⁹ [Europejska klasyfikacja umiejętności i zawodów](#).

kwalifikacji, Europassem, europejskimi poświadczeniami cyfrowymi w dziedzinie uczenia się oraz europejską klasyfikacją umiejętności i zawodów (ESCO).

5.2.7. Podsumowanie postępów w ścisłej współpracy z państwami członkowskimi i zainteresowanymi stronami

W oparciu o osiągnięte postępy i ocenę funkcjonalności obu ścieżek prowadzących do dyplomu europejskiego, Komisja planuje rozpocząć dalsze przyszłościowe działania, w tym:

- dokonać **przeglądu postępów państw członkowskich na drodze do dyplomu europejskiego**, wspólnie z laboratorium strategii dyplomu europejskiego i forum dyplomu europejskiego
- współpracować z państwami członkowskimi w kierunku ustanowienia **statusu prawnego sojuszy instytucji szkolnictwa wyższego**³⁰.

Działanie:

Komisja planuje podsumowywać, **wraz z państwami członkowskimi i zainteresowanymi stronami, postępy** na każdym etapie tworzenia dyplomu europejskiego.

Komisja zachęca państwa członkowskie, aby podczas przeprowadzania reform koniecznych do wprowadzenia dyplomu europejskiego korzystały ze **wsparcia instrumentów UE i wzajemnego uczenia się**.

5.2.8. Monitorowanie i wspieranie reform

Komisja przykładą dużą wagę do stałego wspierania państw członkowskich w skutecznych reformach prowadzących do stworzenia dyplomu europejskiego i zachęca je do maksymalnego wykorzystania budżetu UE oraz wsparcia oferowanego przez odpowiednie i istniejące unijne instrumenty finansowania. Komisja przypomina również państwom członkowskim, że we wspieraniu i przyspieszaniu tempa reform krajowych ważną rolę odgrywają Monitor Kształcenia i Szkolenia oraz proces europejskiego semestru.

Jeżeli chodzi o przyszłe wsparcie po 2027 r., Komisja przypomina, że w tej chwili nie ma jeszcze żadnych informacji na temat wniosku dotyczącego kolejnych wieloletnich ram finansowych i wyniku negocjacji w tej sprawie.

Działanie:

Komisja planuje wspierać państwa członkowskie w reformach na rzecz wprowadzenia dyplomu europejskiego i zachęca je do **wykorzystania odpowiednich instrumentów UE** w celu przeprowadzenia niezbędnych reform.

6. Podsumowanie

W niniejszym komunikacie dotyczącym projektu dyplomu europejskiego Komisja zachęca państwa członkowskie, właściwe władze regionalne i wspólnoty szkolnictwa wyższego do połączenia sił z korzyścią dla studentów, szkół wyższych i całej Unii Europejskiej.

³⁰ Jak zapowiedziano w komunikacie Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie Europejskiej strategii na rzecz szkół wyższych, 18 stycznia 2022 r., COM(2022) 16 final.

Dyplom europejski ma być dobrowolnym i elastycznym rozwiązaniem służącym przezwyciężeniu przeszkód uniemożliwiających wykorzystanie pełnego potencjału europejskiego obszaru edukacji. Dzięki dwutorowemu podejściu wszystkie systemy edukacji będą mogły wybrać własny sposób wejścia na drogę do dyplomu europejskiego i jednocześnie zachować swoją różnorodność. Państwa członkowskie będą same decydować o tempie swoich działań przy wsparciu Komisji, która będzie ułatwiać dialog i wzajemne uczenie się, zapewniać zachęty i badać synergie z innymi inicjatywami.

Podobnie jak Erasmus+, który wywołał efekt mnożnikowy i stworzył wiele możliwości wymiany i elastyczniejsze środowisko edukacyjne, również dyplom europejski pomoże upowszechnić wspólne programy edukacyjne we wszystkich instytucjach szkolnictwa wyższego, przy pełnym poszanowaniu zasady pomocniczości.

Kolejny krok w kierunku utworzenia dyplomu europejskiego – z zamiarem wykorzystania wyjątkowego europejskiego wymiaru europejskich instytucji szkolnictwa wyższego – podejmujemy z pełnym poszanowaniem ich transnarodowych wspólnych wysiłków na rzecz zapewnienia studentom wyjątkowych możliwości rozwoju osobistego, osiągnięć akademickich i obywatelstwa europejskiego oraz zaoferowania im większych szans na sukces w dzisiejszej globalnej gospodarce.

Dzięki dyplomowi europejskiemu studenci będą umieli odnaleźć się i osiągać sukcesy w świecie, w którym wyzwania i możliwości nie mają granic. Właśnie tak należy przygotowywać studentów nie tylko do uczestnictwa w gospodarce światowej, ale także do kierowania nią. W ten sposób nie tylko poprawiamy konkurencyjność Unii – pomagamy budować dobrobyt i silniejsze więzi w dzisiejszym świecie.